

Argo Automatizace, s.r.o.
U vlečky 2
Brno 617 00

HODNOCENÍ RIZIK MOŽNÉHO OHROŽENÍ BEZPEČNOSTI A ZDRAVÍ ZAMĚSTNANCŮ

zpracované ve smyslu § 102 zák. 262/2006 Sb. ZP s provedením identifikace nebezpečí a vyhodnocení závažnosti rizika pro audit dle OHSAS 18001 - specifikace OHSAS stanoví požadavky na systém managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP), které organizaci umožní řídit rizika BOZP a zlepšovat úroveň organizace v této oblasti

06/2012

ÚVOD

HODNOCENÍ RIZIK MOŽNÉHO OHROŽENÍ BEZPEČNOSTI A ZDRAVÍ ZAMĚSTNANCŮ

Novela zák. práce č. 262/2006 Sb., zákon č. 258/2000 o ochraně veřejného zdraví a další související právní předpisy, požadují soustavnou práci s riziky. Podle § 102 zák. práce je zaměstnavatel povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na **rizika možného ohrožení jejich života a zdraví**, která se týkají výkonu práce. **Prevencí rizik** se rozumí všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z opatření zaměstnavatele, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik. Na základě znalosti prováděných činností, zařízení a prostředků, prostoru i použitých osob, je nutné přezkoumávat a vyhodnocovat podle právních předpisů a technických norem, které řeší požadavky bezpečnosti práce, jaká rizika mohou nastat a učinit k nim opatření pro jejich odstranění nebo maximální snížení jejich účinnosti.

Identifikace nebezpečí a vyhodnocení včetně **zvládnutí závažných rizik** je složitý a náročný problém. Přijetí systému posuzování a hodnocení rizik jako součást systematického řešení bezpečnostní a ochrany zdraví při práci, by mělo má přinést zaměstnavateli optimalizaci pracovního procesu, nižší nehodovost a nemocnost i vznik nežádoucích událostí.

Pro hodnocení řady činností a technologií představujících zvýšená úrazová rizika, jako je zejména provádění udržovacích prací, provoz mobilních strojů a zařízení a obslužné činnosti, které jsou v prostoru i čase většinou značně variabilní a mohou se měnit v závislosti na druhu a místě provádění činností několikrát za směnu je odhad rizika obtížný. Při hodnocení rizikovosti uvedených pracovních činností a technologií lze jen obtížně a značně nepřesně zkoumat a vyhodnocovat selhání lidského činitele, který se na rizikovosti většinou podílí rozhodující měrou. Hodnocení rizik a stanovení opatření k jejich snížení je složité a nepřesné zejména s ohledem na možný vznik i krizových situací jejichž průběh, ovlivňují různé biologické a individuální charakterové vlastnosti a chování zaměstnanců jejich věkové kategorie i reakce vyplývající z jejich pohlavní diferenciacce.

Podle § 102 zák. práce má zaměstnavatel zajistit zaměstnancům, podle potřeb vykonávané práce ve vhodných intervalech dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP, zejména formou seznámení s riziky, s výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik. Informace a pokyny je třeba zajistit zejména při přijetí zaměstnance, při jeho převedení, přeložení nebo změně pracovních podmínek, změně pracovního prostředí, zavedení nebo změně pracovních prostředků, technologie a pracovních postupů. Nezbytným krokem pro zvládnutí tohoto úkolu je identifikace všech závažnějších nebezpečí vztahujících se k prováděným činnostem a stanovení zdrojů rizikových faktorů spojených s každým identifikovaným nebezpečím včetně uvedení stávajících a plánovaných bezpečnostních opatření tak, jak to ukládá ustanovení § 102 zák. práce. Posuzování rizik je důležitou součástí systému řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zaměstnavatele jak vyplývá z ustanovení § 102 zákoníku práce. Posuzování rizik je systematické prověřování toho, co může zaměstnanec ohrozit nebo způsobit nežádoucí událost a zvážení, zda jsou stávající bezpečnostní opatření dostatečné. Nezbytným krokem pro zvládnutí tohoto úkolu je identifikace všech závažnějších nebezpečí vztahujících se k prováděným činnostem a stanovení resp. uvedení stávajících a plánovaných bezpečnostních opatření v rámci prevence rizik.

Posuzování a hodnocení rizik bylo provedeno v těchto šesti základních krocích při použití zjednodušené kombinované metody:

1. Příprava na posuzování rizik.
2. Výběr posuzovaných objektů a jejich částí, složek objektu.
3. Identifikace nebezpečí a ohrožení.
4. Vyhodnocení závažnosti ohrožení a míry rizika dle stanoveného způsobu hodnocení rizik
5. Stanovení opatření k odstranění resp. snížení rizik.
6. Zajištění systematického opakování posuzování rizik (zpětná vazba).

Velkou překážkou při hodnocení rizik je nedostatek dat a informací. Obtížně a značně nepřesně lze zkoumat a vyhodnocovat selhání lidského činitele (lidský faktor), který se na míře pracovních rizik a při nebezpečných činnostech většinou významně podílí. Kromě základních bezpečnostních předpisů, ČSN a návodů k obsluze a používání je při posuzování rizik vycházeno ze specifických předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a protipožární ochrany. Aby bylo možno plnit ustanovení § 101 a 102 zák. práce, podle kterého má zaměstnavatel zajistit zaměstnancům, podle potřeb vykonávané práce ve vhodných intervalech dostatečné a přiměřené informace a pokyny o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, zejména formou seznámení s riziky, s výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik, je vhodné využívat přehledné tabulky k hodnocení rizik. Dokumentace hodnocení rizik, zejména pokud se týká činností, má sloužit jako důležitý podklad při zpracování technologických postupů a dále pro vzájemnou informovanost zaměstnavatelů, v případech kdy plní úkoly na jednom pracovišti více zaměstnavatelů ve smyslu § 101 zák. práce.

Posuzování rizik, včetně identifikace nebezpečí a bezpečnostních opatření je zpracováno zpracovat v tabulkových přehledech tak, aby

- a) jim vedoucí zaměstnanci rozuměli;
- b) je mohli využívat protože mají za povinnost průběžně hodnotit rizika a činit opatření k nápravě při své každodenní řídicí a kontrolní činnosti ve smyslu zákoníku práce;
- c) všechna významnější rizika byla pod kontrolou.

Jednotlivé kroky posuzování rizik dle tabulek:

1. krok

Příprava na posuzování rizik.

V rámci přípravy se provedl výběr a průzkum pracovišť a rozdělení posuzovaných objektů podle konkrétních podmínek firmy, byl stanoven časový plán, určena pracovní skupina za účasti ředitele a externích odborných pracovníků BOZP, provedena celková kontrola pracovišť, zajištěny potřebné podklady a informace a zvoleny metody. K zajištění požadovaného efektu a účinnosti vyhodnocování rizik byly jednotlivé kroky a postupy konzultovány s pověřenými zkušenými pracovníky, kteří poskytli zpracovatelům hodnocení rizik potřebné informace. Bylo vycházeno z rozborů úrazovosti, příslušných bezpečnostních předpisů, návodů k obsluze, provozních zkušeností a fyzické kontroly jednotlivých pracovišť a již vypracovaných vzorů pro hodnocení a rizik dle odborné literatury.

2. krok

Výběr posuzovaných objektů a jejich částí obsahuje všechny typické a nejčastější činnosti, včetně provozovaných stroje a zařízení ve firmě a jsou sestaveny podle pracovních činností a postupů, nebezpečných situací, strojů, zařízení, provozních a stavebních prostorů, kde je možno předpokládat ohrožení zdraví případně života zaměstnanců a žáků.

3. krok

Identifikace nebezpečí a ohrožení.

V této části je vycházeno z konkrétních místních podmínek hodnoceného pracoviště nebo činností včetně nebezpečí vyplývající pro zaměstnance, což zahrnuje zejména v péči o bezpečnost a hygienu, zdravotní stav atd.. Tato část posuzování rizik pokrývá nevyhnutelná nebezpečí a nebezpečí, která lze rozumně předvídat; nezabývá se rizikovými faktory vyvolanými běžnými životními aktivitami.

4. krok

Vyhodnocení rizik resp. nebezpečí a ohrožení pomocí jednoduché bodové polokvantitativní metody. Pomocí této jednoduché bodové metody se vyhodnocují rizika ve třech položkách a to s ohledem na:

1. **pravděpodobnost ohrožení (P),**

2. **pravděpodobnost následků (N) - závažnost a**

3. **názor hodnotitelů (H).**

ad 1) odhad pravděpodobnosti (P), se kterou může uvažované nebezpečí opravdu nastat, je stanoven dle stupnice odhadu pravděpodobnosti vzestupně číslem od **1 do 5**, kde je zjednodušeně zahrnuta míra, úroveň a kriteria jednotlivých nebezpečí a ohrožení.

ad 2) rovněž pro stanovení pravděpodobnosti následků (N), tj. závažnosti nebezpečí je stanovena stupnice od **1 do 5**.

ad 3) v položce (H) se zohledňuje míra závažnosti ohrožení, počet ohrožených osob, čas působení ohrožení, pravděpodobnost odhalení vzniklého nebezpečí, provozní praxe, poznatky získané pozorováním (i skrytým, utajeným) pracovních aktivit, činností a procesů, stupeň pracovní kázně a návyků pracovníků, odůvodněnost předpokládat chyby pracovníků, nezkušenost při vykonávání občasných pracovních činností, odloučenost pracoviště, možnost výkonu řádného dozoru, úroveň kvalifikace, zkušeností a individuálních schopností zaměstnanců, úroveň řízení BOZP, stáří a stav technologických zařízení, objektů apod., úroveň údržby, kumulace rizik, dynamičnost rizika, možnost zajištění první pomoci, vliv pracovního systému, pracovního prostředí a pracovních podmínek, psychosociální rizikové faktory, případně i další vlivy potencující riziko. V této položce je rovněž užito klasifikace stupně od **1 do 5**.

P - pravděpodobnost ohrožení (resp. vzniku a existence nebezpečí)

nahodilá	1
nepravděpodobná	2
pravděpodobná	3
velmi pravděpodobná	4
trvalá	5

N - možné následky ohrožení

poškození zdraví bez pracovní neschopnosti	1
absenční úraz (s pracovní neschopností)	2
vážnější úraz vyžadující hospitalizaci	3
těžký úraz a úraz s trvalými následky	4
smrtelný úraz	5

H – názor hodnotitelů

zanedbatelný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	1
malý vliv na míru nebezpečí a ohrožení	2
větší, zanedbatelný vliv na míru ohrožení a nebezpečí	3
velký a významný vliv na míru ohrožení a nebezpečí	4
více významných a nepříznivých vlivů na závažnost a následky ohrožení a nebezpečí	5

Pro posouzení a vyhodnocení nebezpečí (zdrojů rizik) se příslušné číselné vyjádření zaznamená do sloupců „P“, „N“, „H“ dle vzoru tabulky „VYHODNOCENÍ RIZIKA“

Celkové hodnocení rizika se následně jednoduše vynásobí, a výsledný součin je pak ukazatel míry rizika - R.

$$R = P \times N \times H$$

R - Míra rizika

0 - 3: Bezvýznamné riziko

4 - 10: Akceptovatelné riziko

11 - 50: Mírné riziko

51 - 100: Nežádoucí riziko

101 - 125: Nepříjemné riziko

Bodové rozpětí **orientačně** vyjadřuje naléhavost úkolů přijetí opatření ke snížení rizika a prioritu bezpečnostních opatření, který by měl být obsažen v plánu zvýšení úrovně bezpečnosti, jenž by měl být součástí vyhodnocení a dokumentace rizik. Při stanovení stupně závažnosti vyhodnocených rizik je možné rozdělení do pěti rizikových kategorií (**I. až V.**) přičemž **celkové hodnocení míry rizika (R)** pak může být následující:

I. nepříjemné riziko, velmi vysoké riziko, permanentní možnost úrazů, závažné nehody, nutnost okamžitého zastavení činnosti, odstavení z provozu do doby realizace nezbytných opatření a nového vyhodnocení rizik a přijetí potřebných opatření. Práce nesmí být zahájena nebo v ní nesmí být pokračováno, dokud se riziko nesníží.

II. nežádoucí riziko vyžadující urychlené provedení odpovídajících bezpečnostních opatření snižujících riziko na přijatelnější úroveň, na snížení rizika se musí přidělit potřebné zdroje. Je-li toto riziko spojeno se značnými nebezpečnými následky, musí se provést jeho další vyhodnocení, aby se přesněji stanovila pravděpodobnost vzniku úrazu, jako podklad pro stanovení potřeby dosažení zlepšení a snížení rizika.

III. mírné riziko, i když urgentnost opatření není tak závažná jako u rizik kategorie II. je zpravidla nutno bezpečnostní opatření realizovat dle zpracovaného plánu podle rozhodnutí vedení podniku. Prostředky na snížení rizika musí být implementovány ve stanoveném časovém období..

IV. akceptovatelné (přijatelné) riziko, riziko přijatelné se souhlasem vedení. Je nutno zvážit náklady na případné řešení nebo zlepšení, v případě že se nepodaří provést technická bezpečnostní opatření ke snížení rizika, je třeba zavést alespoň vhodná a přiměřená opatření organizační. Většinou postačuje školení obsluhy, běžný dozor apod.

V. bezvýznamné, zanedbatelné riziko, není vyžadováno žádné zvláštní opatření. Nejedná se však o 100 % bezpečnost, proto je nutno na existující riziko upozornit a uvést např. jaká organizační a výchovná opatření je třeba realizovat.

5. krok

Stanovení opatření k odstranění resp. snížení rizik.

V této části se ke každému identifikovanému nebezpečí stanoví potřebná opatření v rámci prevence rizik, kterou se rozumí všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z opatření zaměstnavatele, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik. V této části jsou stanovena běžná, standardní opatření ke snížení rizika, tak, aby riziko bylo akceptovatelné, jde např. o organizační opatření a opatření vyplývající z příslušných bezpečnostních předpisů, návodu k používání apod.. V programu nejsou většinou uváděna jako opatření „seznámení pracovníků, instruktáž apod.“ či jejich „školení“, protože tato výchovná opatření jsou považována za samozřejmá.

6. krok

Zajištění systematického opakování posuzování rizik (zpětná vazba).

Obecně platí, že povinnosti vedoucích odpovědných zaměstnanců na všech stupních řízení je stanovená opatření realizovat, kontrolovat a vyžadovat. Zaměstnavatel musí v rámci systému vnitřního řízení BOZP zajistit, aby zaměstnanci pověřeni kontrolními činnostmi v oblasti BOZP průběžně ověřovali, že stanovená i existující opatření jsou dodržována, což je obzvlášť důležité při vyhodnocení rizik jako „nežádoucí“ resp. „mírné“. Opatření k „nepříjemnému riziku“ nutno realizovat za účasti vedení firmy tak, aby se riziko nesnížilo na přijatelnější úroveň. Informace o rizicích je třeba zajistit zejména při přijetí zaměstnance, při jeho převedení, přeložení nebo změně pracovních podmínek, změně pracovního prostředí, zavedení nebo změně pracovních prostředků, technologie a pracovních postupů. Nezbytným krokem pro zvládnutí tohoto úkolu je identifikace všech závažnějších nebezpečí vztahujících se k prováděným činnostem tak, jak to ukládá ustanovení § 132a odst. 1 a 3 zák. práce.

ZÁVĚR

Vyhodnocení rizik včetně identifikace zdrojů rizik a bezpečnostních opatření je zpracováno, tak, aby je mohli využívat vedoucí zaměstnanci, kteří mají za povinnost průběžně hodnotit rizika a činit opatření k nápravě při své každodenní řídicí a kontrolní činnosti ve smyslu zákoníku práce tak, aby všechna významnější rizika byla pod kontrolou. Největší pozornost je nutno samozřejmě věnovat těm zdrojům rizik, které představují zvýšenou pravděpodobnost vzniku ohrožení zaměstnanců a těm, které mohou způsobit závažné následky, jak je uvedeno v této dokumentaci. Tato rizika musí být předmětem každé pravidelné i mimořádné kontroly pracovišť. Pokud by na pracovištích vznikly atypické a nepředvídané situace nebo by došlo k závažnějším problémům s vyhodnocováním rizik, případně by šlo o obtížně zvládnutelná rizika a nebezpečné situace, je nutno tyto problémy řešit v součinnosti s vedením firmy a útvarem BOZP, případně s externími odborníky a v případě potřeby nutno upravit **režim kontroly rizika** případně realizovat mimořádná opatření. Hodnocení rizik je nutno průběžně aktualizovat s ohledem na změny předpisů, změny pracovních podmínek, pracovního prostředí, zavedení, pracovních prostředků, technologií a pracovních postupů.

Dokumentace hodnocení rizikových faktorů a ohrožení bezpečnosti a ochrany zdraví slouží jako důležitý doklad při zpracování technologických a pracovních postupů i pro vzájemnou informovanost zaměstnavatelů, v případech kdy plní úkoly na jednom pracovišti více zaměstnavatelů ve smyslu § 101 zák. práce.

Místo a datum : V Brně 28.6. 2017

Zpracoval: Tomáš Doležel